

jím jde o život a že musí proto zoufale pracovat a neochabovat před žádnými překážkami a pod žádným hmotným i mravním útlakem. V cizině pak musí se stále znovu budít sympatie ostatního proletariátu a udržovat dělnictvo v pohotovosti pro případ ohrožení novou intervencí. Nyní jest zas jednou celá ruská revoluce v kritické soutěsce. *Velkolepý plán industrialisační*, rozpočtený na pět let, se *hatí*. To neznamená jen další odklad směnky, vystavené na budoucí socialistický ráj, nýbrž přímé ohrožení katastrofálním zmatkem a rozvratem v důsledku nedůvěry, kterou masy by musily k vedení jak osobně tak zásadně pojmouti. Vláda sovětů hledá tedy nějaké obětí beránky, na něž by mohla neúspěchy svěstí. Dříve byli to *kulaci*, na něž padala veškerá tíha podezření a nenávisti ruského proletariátu. Nyní, když i kulak jako třída byl zničen a ruskému hospodářství se tím nepomohlo, nýbrž uškodilo, nezbyvá již nikdo jiný, než *průmyslový technik*, specialista, který jako poslední reprezentant buržoasie, jako přežitek starého světa zůstává v hospodářském procesu nepostradatelný. Tento buržoa, již od Lenina výjimečně tolerovaný ba hýčkaný, ocitá se nyní v trapné situaci, poněvadž jeho výjimečné postavení musí obracet na něho přirozeně nemilou pozornost. Strádající dělnictvo musí mu záviděti jeho lepší životní míru a musí jej považovat za cizí těleso v komunistickém organismu. Od toho jest již jen krok k hlubokému podezření, že nebude jistě dalek kontrarevolučních směrů. Nemůže mít zájmu na zdaru práce, určené dělníkovi, musí sympatisovat s těmi, kdo se takového grandiosního efektu, jakým by byla ruská sovětská Amerika, obávají. Široké vrstvy komunistické strany ruské mohou tedy býti snadno žalobou přesvědčeny, že ti profesori a inženýři, kteří zasedli na lavici obžalovaných v Moskvě, jsou opravdu nebezpečnými zrádci a protirevolucionáři, kteří v dorozumění s emigrací a zahraničními nepřáteli vědomě poškozují pětiletku a sabotují všechnu hospodářskou práci v Rusku. Tím může býti dána sovětskému proletariátu zas jistá silná injekce, aby ještě nějaký čas vytrval v nerovném zápasu s přírodou a zůstal pod vlivem svého fantastického snu. Na západě neznepokojuje se nikdo valně obviněním, které se tu vyskytuje ze spoluviny jmenovitě francouzských státníků a generálů, poněvadž to všechno patří k věci. Moskevský proces je *určen pro domácí potřebu* a možno jej hodnotiti jen jako doklad krise, postupující k jedině logickému rozuzlení.

V Londýně zasedá pod předsednictvím samotného ministerského předsedy *velká indická konference*, jejímž úkolem jest vypracovati *nárys ústavy* tohoto příštího nejmladšího *dominia*. V Anglii jsou si již vědomi toho, že pouhými odkazy na budoucnost není možno Indii dále sytit, že je nutno provést něco ihned, i když cesta k nezávislosti tohoto lidnatého a nesmírně pestrého polokontinentu bude ještě dlouhá a vyznačena četnými zastávkami. Indická knížata, která ovládají třetinu Indie, prohlásila ochotu podříditi se novému režimu, budou-li přitom jejich práva dostatečně zajištěna. Rovněž mohamedáni spolupracují pozitivně v Indii, třebaže dosud nebyla nalezena uspokojivá základna pro řešení vzájemného poměru. Jediné východisko z těchto komplikací jeví se v důsledné *federalisaci Indie* ve vytvoření samostatných státních útvarů podle přirozených podmínek zeměpisných, etnografických a náboženských, které by byly spojeny v jednotném celku pod anglickou ochranou. Jako prostředkovatel mezi rozmanitými a různorodými živly mohou Angličani ještě na nedohlednou dobu se uplatniti. Jde jen o to dáti této ochraně takový ráz, aby se tím Indové necítili poníženi, aby to byla také dobrovolná kooperace jako je tomu mezi bílými dominiemi a mateřskou zemí. Anglie potřebuje především *konsumní síly* indických milionů a tu si může zajistiti nejspíše, když je politicky osvobodí.

Dr. Rudolf Procházka.

LITERATURA.

DIX ANS DE COOPÉRATION INTERNATIONALE. Préface par Sir Eric Drummond Genève, Société des Nations 1930. 628 str. 7·50 šv. fr. (pro Čsl. ca 45 Kč., kom. Topič.)

Knih, již vydal Sekretariát Společnosti národů, má vyličití dílo Společnosti národů za prvních deset let jejího trvání. Nechce podávati její dějiny, nýbrž pouze hlavní události, jež vyznačovaly toto období, dosažené úspěchy a metody, jimiž se jich dosáhlo.

V úvodě probírá hlavní rysy vývoje S. N. a její organizaci. První kapitola zabývá se *politickou činností S. N. a urovnáváním konfliktů*. Ukazuje na několika typických případech, jak se podařilo S. N. vyjednáváním předejít násilným řešením. (Alandské ostrovy, řecko-bulharský spor 1925, spor mezi Bolívií a Paraguay 1928 a j.) Ve všech těchto případech byla uplatněna ustanovení Paktu Společnosti Národů. Ukázalo se, že S. N. má mnoho cest při své sprostředkující činnosti. Často jsou to ovšem cesty poněkud dlouhé, ale mnohdy opět právě tato zdoluhavá jednání jsou nejlepším způsobem, jak dojít definitivního a praktického řešení.

Druhá kapitola týká se *organizace míru a odzbrojení*. S. N. totiž nejen má řešit spory, nýbrž má odstraňovat trvalé jejich příčiny, zavádět nové způsoby mezinárodního řízení, zkrátka organizovat mír. A v této organizaci zaujímají důležité místo otázky omezení zbrojení, rozhodčích soudů, smírčího jednání a bezpečnosti. Hlavní otázka: odzbrojení je ovšem dosud jen v přípravném stadiu, což nutno chápat, protože je to otázka nejožehavější. Zato v ostatních bodech, týkajících se zvláště rozhodčích soudů a bezpečnosti dosáhlo se určitých výsledků. Ne sice přímo ve S. N., ale přes to byly tyto úspěchy důsledkem idejí, o jichž uskutečnění pracuje S. N. Jsou to úmluvy Locarnské, které tvoří jakýsi doplněk k Paktu S. N. Druhá kapitola knihy probírá podrobně všechna jednání, týkající se odzbrojení, obchodu zbraněmi, chemické války.

Třetí kapitola jedná o *mezinárodní spravedlnosti*, organizaci Mezinárodního stálého soudního dvora v Haagu a jeho kompetenci. Probírá dílo soudního dvora, jeho rozsudky a dobrá zdání v mezinárodních sporech, jimiž se připravuje Kodifikace mezinárodního práva.

Touto *Kodifikací mezinárodního práva* zabývá se kapitola čtvrtá. Jde o sjednocení a jasné znění mezinárodního práva. S. N. zřídila pro tuto otázku výbor znalců a svolala v březnu 1930 mezinárodní konferenci, již se zúčastnilo čtyřicet sedm států. Konference připravila smlouvu o sporech, týkajících se národnosti a přijala resoluce o námořní plavbě. — Třeba dodat, že od r. 1928 existuje v Římě Mezinárodní ústav pro sjednocení soukromého práva, zřízený a vydržovaný italskou vládou a pracující pod dohledem S. N.

Další kapitoly obsahují studie o *mezinárodní spolupráci*, kterou se snaží S. N. odstranit příčiny sporů a zajistit jistou solidaritu mezi národy v otázkách hospodářských a finančních, dopravních, sociálních a duchovních.

Pátá kapitola věnována je *otázkám hospodářským a finančním*. Líčí finanční konferenci v Bruselu 1920, znovuvybudování Rakouska a Maďarska, otázku uprchlíků řeckých a bulharských, hospodářskou konferenci 1927 a její důsledky. Šestá kapitola probírá problémy *dopravy a průvozu*, sedmá problémy *zdravotnictví*. Tu je třeba zmínit se o boji S. N. proti spavé nemoci, rakovině, tuberkulóze, vzteklině, dětské úmrtnosti. S tím těsně souvisí *otázky sociální a humanitní*, jimiž se zabývá osmá kapitola. Týkají se převozu zajatců do vlasti, pomoci zemím, postiženým katastrofami, hladem, otroctví, obchodu ženami, ochrany dětí, a konečně boje proti opiu a jiným omamným prostředkům. Práci vykonanou v oboru *duševní spolupráce* líčí kapitola devátá, desátá kapitola seznamuje s problémy t. zv. *protektorátů*, jedenáctá s *otázkou menšinovou*, dvanáctá jedná o *správě území Sarrského a Gdanska*. Konečné kapitoly věnovány jsou finanční správě S. N. a veřejnému mínění.

Publikaci uzavírají přílohy: Pakt S. N., bibliografie, týkající se otázek řešených S. N. a podrobný rejstřík.

Jak jsme již řekli, kniha není dějinami S. N., autoři musili si ukládati určitou rezervu v úsudcích vzhledem k svému úřednímu postavení. Má konečně pravdu Sir Eric Drummond, pravil-li v předmluvě, že bude snad moudré počkat ještě nějaký čas s definitivními soudy o S. N. Za deset let se třeba ukáže, že opatření, jež se dnes zdá málo významné, bylo důležité, a naopak že třeba jiné, jehož důležitost se zdůrazňovala, bylo přeceněno. Jedno však je možno říci již dnes a studium knihy to potvrdí: S. N. se značně a definitivně upevnila. Na celém světě vzrostl její vliv na veřejné mínění a vlády. Byl učiněn značný krok ku předu tím, že vlády daly souhlas k tomu, aby se zavedl poradní a vyjed-

návající systém S. N. a aby se zřídil světový parlament, jímž Společnost Národů ve skutečnosti jest. Kniha bude nepostradatelnou příručkou všem, kdo se dnes zajímají o mezinárodní otázky. Dr. K. Jelínek.

PROF. DR. KURT RITTER: SVĚTOVÁ KRISE ZEMĚDĚLSKÁ. Vydalo ve sbírce »Časové otázky« jako svazek 9. nakladatelství »Orbis« v Praze 1930. Stran 100 za Kč 13.—.

Studie Ritterova, přeložená z »Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft«, má podle Dra. R. Buchtely, který ji opatřil v knižním vydání předmluvou o naší zemědělské krizi a pokusech o její řešení, za úkol objasnit souvislost krise zemědělské s proudy hospodářství světového a poukázati na přebohatou směsici spletitých zájmů, jež jsou jí dotčeny. Jsem přesvědčen, že knížka splní dobře své poslání, jsouc prací vynikajícího odborníka, jehož diagnosa nemůže zůstati nepovšimnuta sebe vypjatější třídní politikou.

Autor ukazuje, že novota v mentalitě zemědělců spočívá v tom, že se zemědělec vpravuje znenáhla ve stále nových dílech zeměkoule do epochy tržebně-hospodářské. Při sledování tendencí světového zemědělství jde v podstatě o dvě různé věci: předně o bezprostřední vliv války, jehož účinek, byť i nebyl krátkodobý, jest přece jen časově omezen, a za druhé o pronikavé proměny, jež spočívají ve všeobecném hospodářském vývoji a jsou výrazem starých i nových trvalých sil. Vedle povlovného zlepšování techniky zpracování půdy, obdělávání, ošetřování a sklizně stojí změny, které se projevují více méně náhle v hospodářských předpokladech zemědělské výroby. Vše vede k novému poměru sil, působících v zemědělství. Půdě dostalo se jiného místa v zemědělském produkčním procesu. Zemědělec vstoupil v zápas s účinky zákona o ubývajícím výnosu při stoupajících nákladech. Vzpruhou tohoto zrevolucionování zemědělského světa jest to, co se obecně nazývá kapitalistickým způsobem myšlení, snahou po zisku pokud možno největším. Čím dál, tím více budou se zemědělci na celé zeměkouli horlivě snažiti, aby vytěžili z půdy co jen možno, pokud stoupání produktivity připadne k dobru jedině jim. Při tom na místě europeisačního procesu, neseného kulturními snahami, vystupuje ve světě vždy více amerikanisační proces, při němž má hráti roli pouze materiální stránka techniky. Změny, nastavši v zemědělství vítězstvím kapitalismu, možno označiti podle autora tak, že vydatnost zemědělské výroby vyrostla nad možnosti odbytu za ceny, jež by se rentovaly, a že v tom jest třeba spatřovati hlavní příčinu světové agrární krise. »Pouze následkem neznalosti způsobu hospodaření v zemědělství jest možno, že se ještě dnes v zemědělském oboru upírají ke kapitalistickému duchu ty možnosti uplatnění, které se mu všude jinde přiznávají, že ještě dnes ve velké většině případů označuje se agrární krise jako následek války, ne sice jako následek konjunkturální, ale strukturální povahy... Tak jako v mnoha jiných oborech, uspíšila válka také v zemědělství vývoj, ke kterému by bylo i bez ní došlo. Pozoruhodným při tom zůstává to, že vlivem války, zvláště však vlivem inflací, jež zrevolucionovaly hospodářské smýšlení zemědělcovo, tento proces nebyl jen urychlen tam, kde již započal, jak tomu bylo ve většině evropských zemí, ale že byl vyvolán vlivy válečnými dříve tam, kde o něm dosud nebylo stopy.« (Str. 55).

Autor poukazuje na řadu zajímavých zjevů, jako na př., že při stoupajícím blahobytu počíná od jistého bodu spotřeba obilí klesati ve prospěch konsumu jiných poživatin, jak se rozmáhá pěstování zemáků, jak třtinový cukr ohrožuje výnosné pěstění cukrovky, jak se těší stále větší oblibě výrobky zahradnictví, jak chlazené maso zatlačuje na mezinárodním masném trhu maso zmrzlé a jak právě vývoz chlazeného masa vede též ke zvýšení produkce masa, jak počíná též působiti hnutí ve prospěch ovoce a zeleniny, chovu drůbeže atd. a zdůrazňuje, že za obtížnou situaci zemědělství jest činiti zodpovědnou celou řadu příčin, které působí v každé zemi jinak. Příčiny krise formuluje pak takto: »Světovou agrární krizi nelze prostě označovati jako následek války. Účinky války mohly se státi jen proto tak působivými, že jiné faktory daly jim příležitost k větší aktivitě. Účinky války zakrývaly jen vývoj dosud latentní. Vnikání kapitalismu do světového zemědělství, vedlo k mohutnému kvasnému procesu. Tento jest činiti speciálně zodpovědným za obtížnou situaci zemědělství potud, že teprve jím byla připra-